

PRZEWODNIK

Publikacja sfinansowana z funduszy Komisji Europejskiej w ramach programu Erasmus+. Publikacja została zrealizowana przy wsparciu finansowym Komisji Europejskiej. Publikacja odzwierciedla jedynie stanowisko jej autorów i Komisja Europejska oraz Narodowa Agencja Programu Erasmus+ nie ponoszą odpowiedzialności za jej zawartość merytoryczną.

Publikacja bezpłatna.

SPIS TREŚCI

CZĘŚĆ PIERWSZA.....1

Wprowadzenie 1

Partnerzy..... 3

Teoria i definicje 6

CZĘŚĆ DRUGA 12

Obserwuję 12

Wybieram 18

CZĘŚĆ TRZECIA.....19

Mam pomysł..... 19-27

CZĘŚĆ CZWARTA 28

Działam, oceniam, akceptuję..... 28-39

CZĘŚĆ PIERWSZA

WPROWADZENIE

Projekt *EDU +* jest odpowiedzią na Zalecenia Rady Unii Europejskiej w grudniu 2016 r. *Ścieżki poprawy umiejętności - nowe możliwości dla dorosłych*, w których konieczność aktywowania ścieżek dla podstawowych umiejętności jest podkreślona w odniesieniu do wybranych grup docelowych - dorosłych. Zalecenie zasugerowało realizację trójstopniowego, zindywidualizowanego wsparcia edukacyjnego dla osób o niskich podstawowych umiejętnościach (takich jak pisanie, rozumienie tekstu, matematyczne rozumowanie, umiejętności cyfrowe i inne umiejętności niezbędne do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym) z wybranych grup priorytetowych. Wystąpiła bowiem konieczność tworzenia atrakcyjnej i elastycznej oferty wsparcia dla osób o najniższym podstawowym poziomie umiejętności, w tym działania umożliwiające zmianę ścieżki kariery. Zostały one również wskazane w *Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju* jako kluczowe dla poprawy kapitału ludzkiego w Polsce. Ten międzynarodowy projekt jest przeznaczony dla edukatorów (w tym nauczycieli, wychowawców etc.) - pracowników i wolontariuszy różnych organizacji. Działania ukierunkowane są na przygotowania propozycji aktywizacji dorosłych o niskim poziomie podstawowych umiejętności i edukacji, co może wpływać zarówno na życie zawodowe jak i społeczne tych osób. Trzy organizacje pozarządowe podjęły ze sobą współpracę, dzieląc się pomysłami i doświadczeniami edukacyjnymi w tym zakresie. Aktywności ogniskowały się wokół wypracowania wspólnego modelu propozycji wsparcia. Rezultatem tego projektu jest stworzenie pomocy dydaktycznych, przeznaczonych dla nauczycieli osób dorosłych, którym osiągnięcie określonych umiejętności umożliwi przede wszystkim aktywizowanie na rynku pracy. Działania projektowe zostały usystematyzowane według trzech głównych kroków:

identyfikacji i oceny nabytych umiejętności, przygotowania oferty indywidualnej oraz rewalidacji i potwierdzenia poziomu nabytych umiejętności. Nowatorskie rozwiązania i metody wprowadzone zostały w trzech krajach - w Polsce, Hiszpanii i Słowenii, różniących się pod względem kultury i tradycji, co jest gwarantem różnorodności podjętych działań pedagogicznych. Niniejszy przewodnik jest zbiorem dobrych praktyk, skutecznych metod oraz ciekawych programów lekcji i warsztatów, które promują rozwój umiejętności i kompetencji, wpływających na życie zawodowe, społeczne i obywatelskie. Zadaniem partnerów projektu jest rozpowszechnianie jego wyników wśród swoich współpracowników z europejskiego sektora edukacji dorosłych.

DZIAŁANIA UNII EUROPEJSKIEJ

Głównym celem rekomendacji Rady UE z grudnia 2016 r. jest osiągnięcie przynajmniej minimalnego poziomu umiejętności podstawowych, rozumianych jako podstawa całego procesu edukacji, w tym rozwoju zawodowego i uczenia się przez całe życie.

Na podstawie badań jakościowych zidentyfikowano następujące grupy docelowe kwalifikujące się do działań projektowych:

- osoby o niskim poziomie edukacji,
- osoby mieszkające w obszarach defaworyzowanych,
- osoby doświadczające wielkich zmian w gospodarce i na rynku pracy,
- byli więźniowie,
- osoby po hospitalizacji długoterminowej,
- ci, którzy zostali wykluczeni z działalności zawodowej przez długi czas (np. z powodów rodzinnych),
- opiekunowie osób niepełnosprawnych,
- seniorzy,
- osoby wykluczone i marginalizowane,
- osoby niepełnosprawne.

PARTNERZY

Stowarzyszenie Pozytywnych Zmian powstało w 2014 r. poprzez inicjatywę osób, które przez 10 lat były zaangażowane w fundacji działającej na rzecz osób z niepełnosprawnością wzrokową. Stowarzyszenie to tworzy grupa osób wspieranych przez ekspertów i wolontariuszy z całej Polski. Celem Stowarzyszenia Pozytywnych Zmian jest działalność zapewniająca aktywność edukacyjną i kulturową, w szczególności wspierającą projekty skierowane do osób o mniejszych szansach oraz zaangażowaną w ich pracę i rehabilitację społeczną. Stowarzyszenie to posiada wieloletnie doświadczenie międzynarodowe we współpracy z sektorami publicznymi, prywatnymi i non-profit poprzez działania edukacyjne na poziomie regionalnym, krajowym i międzynarodowym. Pracuje ono nie tylko dla młodzieży, ale także dla osób dorosłych o mniejszych szansach oraz tych, które znajdują się w niekorzystnej sytuacji edukacyjnej, ekonomicznej lub społecznej. Obecnie Stowarzyszenie współpracuje na mocy porozumienia z **Zespołem Szkół i Placówek pn. Centrum dla Niewidomych i Słabowidzących** w Krakowie.

Związek Kulturowy Gandalf jest organizacją non-profit założoną w 1987 r. i składa się z dwudziestu wolontariuszy współpracujących ze sobą w zapewnianiu możliwości zdobywania wiedzy i wykształcenia dzieciom, młodzieży i dorosłym w dzielnicy klasy robotniczej Vallecas w Madrycie. Dokonuje się tego poprzez całoroczne kursy i różnorodne aktywności. Gandalf wspiera w rozwoju osoby w każdym wieku, narażone

na wykluczenie społeczne. Dostają one szansę na zdobycie formalnych i pozaformalnych kwalifikacji oraz poprawę jakości życia zawodowego, prywatnego i społecznego. Cele tej organizacji to:

- Systematyczna edukacja, w której podmiotem jest uczeń, a jego doświadczenia stają się wartościowe dla innych.
- Kształtowanie poczucia przynależności do organizacji.
- Edukacja jako odpowiedzialność.
- Pogłębianie świadomości społecznej.
- Utrwalanie zasad demokracji.
- Analiza czynników powodujących wykluczenie.

Institucja Edukacji Publicznej Tržič (Ljudska Univerza Tržič) została założona w 1959 r. Na początku funkcjonowała jako niezależny Uniwersytet Pracowniczy TRŽIČ (Delavska Unverza Tržič), a później jako jednostka. W 1999 r. Gmina Tržič wydała rozporządzenie ustanawiające instytucję edukacji publicznej TRŽIČ (RS nr 15/99), która rozpoczęła swoją działalność w dniu 14 marca. Cele organizacji to:

- Aktywizacja młodzieży i dorosłych.
- Rozwijanie świadomości międzykulturowej.
- Edukacja dostępna dla osób dorosłych.
- Wdrażanie innowacji, projektów, kursów i seminariów w ramach kształcenia się przez całe życie.
- Promowanie idei demokracji, pokoju i solidarności.

Grupami docelowymi aktywności instytucji są lokalne społeczności młodzieży, osób dorosłych, seniorów, bezrobotnych, imigrantów, osób o niskich kwalifikacjach oraz osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Działalność obejmuje organizację kształcenia na poziomie podstawowym i średnim oraz kursy w ramach edukacji formalnej i pozaformalnej. Nauka w ramach instytucji jest bezpłatna dla każdego obywatela i obejmuje także naukę języków obcych, obsługę komputera i korzystanie z Internetu. W ostatnich latach instytucja edukacyjna Tržič współpracuje przy realizacji projektów lokalnych i międzynarodowych, skierowanych do osób dorosłych, długotrwale bezrobotnych, które potrzebują aktywizacji społecznej.

TEORIA I DEFINICJE

POLSKA

Zgodnie z Międzynarodowym Badaniem Kompetencji Osób Dorosłych (PIAAC), cyklicznie realizowanym przez Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), podstawowe czynności są ważnymi umiejętnościami do funkcjonowania społecznego danej jednostki i są to:

1. Czytanie i rozumienie tekstu (piśmiennictwo)
2. Rozumowanie matematyczne (umiejętność liczenia)
3. Wykorzystanie informacyjno-komunikacyjnych technologii (rozwiązywanie problemów w środowiskach zamożnych technologicznie)
4. Umiejętności społeczne, takie jak komunikacja interpersonalna, przystosowanie do zmian, praca w zespole, wyznaczanie realnych celów życiowych, radzenie sobie w sytuacjach problemowych oraz rozwiązywanie konfliktów, podejmowanie decyzji, wykazywanie inicjatywy.

Same umiejętności są definiowane jako umiejętność zastosowania i przetwarzania wiedzy w różnych sytuacjach życiowych. Coraz częściej w innych badaniach, projektach i raportach tak zwane umiejętności miękkie są związane z komunikacją interpersonalną, pracą w zespole, wyznaczaniem celów życiowych, rozwiązywaniem konfliktów i podejmowaniem decyzji. O słabo rozwiniętych umiejętnościach podstawowych można mówić, kiedy osoba ma problemy podczas prostych czynności na danym obszarze (np. nie rozumie poleceń, które potrzebne są do wypełnienia formularzy, wysłanie e-maila jest dla niego/niej czymś trudnym). Warto wspomnieć,

że słabo rozwinięte umiejętności podstawowe nie muszą przejawiać się we wszystkich obszarach jednocześnie. Są jednostki, które wysoce wykwalifikowane w wielu dziedzinach, w jednej z kompetencji podstawowych mogą mieć poważne braki. W zależności od przyjętego konceptu teoretycznego, istnieje zatem wiele definicji pojęcia umiejętności. Jedną z nich jest przytoczona przez Instytut Badań Edukacyjnych w związku z wprowadzeniem Polskiej Ramy Kwalifikacji - umiejętność to zdolność do wykonywania zadań i rozwiązywania problemów charakterystycznych dla edukacji, bądź profesjonalnego jej wykorzystania.

Umiejętności są zdefiniowane nieco inaczej w stosunku do Europejskiej Ramy Kwalifikacji: umiejętność to zdolność do zastosowania wiedzy i wykorzystanie wiedzy specjalistycznej do wykonania zadań i rozwiązania problemów.

EPALE (elektroniczna platforma na rzecz uczenia się dorosłych w Europie) o umiejętnościach życiowych mówi: są częścią zdolności do życia i pracy w specyficznym społecznym, kulturalnym i środowiskowym kontekście. Rodzaje umiejętności życiowych ukazują się jako odpowiedź na potrzeby jednostki w sytuacjach życiowych. Powszechną cechą wszelakich definicji są umiejętności, które są uważane za modyfikowalne i mogą być powiązane z różnymi sferami działalności ludzkiej. Umiejętności, razem z wiedzą (rozumianą jako coś więcej niż wiedza akademicka) i nastawieniem tworzą kompetencje. Termin kompetencje jest rozumiany jako umiejętność podjęcia się specyficznych czynności i wykonywania zadań z użyciem wiedzy teoretycznej i własnego doświadczenia.

Liczby

Zgodnie z ostatnimi danymi Europejskiego Centrum Rozwoju Kształcenia Zawodowego (CEDEFOP), szacowane jest, że od sześciu do nawet ośmiu milionów ludzi w Polsce potencjalnie mogłoby czerpać korzyści z programu rozwoju umiejętności podstawowych.

Problemem jest jednak fakt, że ludzie nie zawsze czują taką potrzebę. Warto dodać, że słabo rozwinięte umiejętności podstawowe często mają wpływ nie tylko na jednostkę, ale i resztę społeczeństwa, co jest wyraźnie widoczne w różnych dziedzinach, m.in. ekonomicznych (brak umiejętności rozplanowania budżetu, problemy ze zrozumieniem usług bankowych itp.) lub politycznych (np. problemy ze zrozumieniem programu danej partii).

Wyniki Międzynarodowego Badania Kompetencji Osób Dorosłych (PIAAC) wykazują, że dorośli w Polsce posiadają dość słabo rozwinięte umiejętności podstawowe: w przybliżeniu 20% dorosłych poniżej 65 rż. miało na tyle poważne problemy z konstruowaniem tekstów i wykonywaniem obliczeń, że życiowo stawali się nieporadni.

Jeszcze słabsze wyniki otrzymano w dziedzinie umiejętności cyfrowych (informatyka i Internet) - 56% dorosłych powyżej 74 rż. nie posiada w ogóle, bądź posiada bardzo niskie kompetencje w tym zakresie.

Polska posiada jeden z najniższych w UE i na świecie odsetek ludzi dorosłych z niskim wykształceniem (czyli najczęściej podstawowym lub gimnazjalnym) - 8.7% populacji w 2016. Każdego roku obserwuje się natomiast systematyczny spadek tych liczb.

HISZPANIA

Podstawowe definicje mówią o umiejętnościach komunikacyjnych jako zdolności do przekazania komunikatu w swoim własnym języku, wyrażania pomysłów i nawiązania interakcji z innymi zarówno w formie ustnej, jak i pisemnej. Umiejętności społeczne i obywatelskie to zdolność do nawiązania kontaktu z innymi ludźmi i aktywne, demokratyczne uczestnictwo w społecznym i politycznym życiu. Umiejętności przedsiębiorcze to zdolność do zamiany chęci w działanie, bycie kreatywnym, ponoszenie kontrolowanego ryzyka i ogólne planowanie i zarządzaniem projektami. Świadomość kulturowa jest to umiejętność krytycznego rozumienia ekspresji kulturowej w działalności muzycznej, literackiej lub innej artystycznej. Umiejętności cyfrowe to zdolność do bezpiecznego i krytycznego wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych do otrzymania, przeanalizowania, przetworzenia i wymieniania informacji. Umiejętności naukowe, matematyczne i techniczne to zdolności do rozumowania matematycznego, naukowego rozwiązywania problemów życia codziennego i zastosowanie wiedzy oraz jej metod do zaspokojenia ludzkich potrzeb i pragnień. Nauka uczenia się jest zdolnością do rozpoczęcia nauki i wytrwania w edukacji, organizowania zadań i czasu oraz pracy indywidualnej lub zespołowej w celu osiągnięcia zamierzeń.

Liczby

Zgodnie z badaniami nad poziomem kompetencji podstawowych przeprowadzanych przez instytucję, 56% ankietowanej populacji posiada wystarczające zdolności do złożenia poprawnie napisanego oświadczenia, 65% nie ma problemu z publicznymi przemowami, 60% potrafi poradzić sobie z podstawowymi problemami matematycznymi i zastosować je w praktyce, tylko 44% potrafi odczytać wykresy statystyczne, 5% nie potrafi dobrze zinterpretować informacji zawartych na rachunkach i fakturach, 55% nie potrafi prawidłowo zinterpretować zagadnień bankowych i finansowych, 42% słabo opanowało umiejętność użycia podstawowych programów komputerowych (Word, Excel, PowerPoint) i blisko 60% chce rozwinąć wyżej wspomniane kompetencje, ponieważ rozumie, że poziom ich zaawansowania ma ogromne znaczenie na rynku pracy, jak również w znalezieniu zatrudnienia w ogóle. 39% odpowiadających zadeklarowało również, że otrzymują oni wsparcie edukacyjne jedynie okazjonalnie, gdzie 30% nie otrzymała go w ogóle. Zdecydowana większość odpowiadających przedwcześnie porzuciła edukację formalną, co spowodowane było czynnikami finansowymi, a w konsekwencji skutkowało niższym od oczekiwanego poziomem kompetencji.

SŁOWENIA

Rezolucje w sprawie Planu Edukacji Dorosłych w Republice Słowenii na lata 2013-2020 to jeden z nielicznych dokumentów strategicznych i wytycznych dla rozwoju edukacji dorosłych.

Zadania priorytetowe zapisane w tym dokumencie to:

- Zwiększenie poziomu uczestnictwa w nauczaniu osób dorosłych, w szczególności osób o niskich kwalifikacjach.
- Zwiększenie odsetka ludzi, którzy ukończyli szkołę ponadgimnazjalną.
- Zachęcanie osób dorosłych do ukończenia szkoły podstawowej.
- Współfinansowanie integracji osób przedwcześnie kończących naukę w szkole.
- Podniesienie umiejętności osób o niskich kwalifikacjach.
- Umożliwienie rozeznania w wiedzy formalnej i nieformalnej.
- Zwiększenie finansowania programów edukacyjnych dla grup ryzyka.

Liczby

Wśród pracujących 35% posiada wykształcenie wyższe, natomiast wśród niezatrudnionych udział ten wynosi 20%. Odsetek ludzi z wyższym wykształceniem był podobny przy obu grupach, nieco poniżej 60%. W związku z tym udział osób z wykształceniem podstawowym lub niższym był wyższy wśród bezrobotnych o 22% w porównaniu z 9% wśród pracujących.

Wskaźnik uczestnictwa osób dorosłych w wieku 25-64 lata w kształceniu ustawicznym w 2018 r. wyniósł 11,4%, a w 2020 r. 19,5%.

Jedna trzecia osób w wieku 16-65 lat w Słowenii - prawie 400 000 osób dorosłych ma niski poziom umiejętności czytania, pisania i/lub liczenia. Słowenia aktywnie stara się angażować w edukację jak najwięcej osób dorosłych o niskich kwalifikacjach, zgodnie z inicjatywami europejskimi. Większość osób dorosłych o niskich kwalifikacjach nie jest jednak zainteresowana i nie uczestniczy w kształceniu dorosłych. Niektórzy dorośli o niskich kwalifikacjach chcieliby w nim uczestniczyć, ale nie są w stanie tego zrobić ze względu na koszty finansowe, brak czasu, brak warunków, obowiązki rodzinne, niedogodności związane z czasem i miejscem oraz brak wsparcia ze strony pracodawcy.

CZĘŚĆ DRUGA

OBSERWUJĘ, WYBIERAM

POLSKA

W tej części poradnika podjęto próbę wskazania umiejętności podstawowych, które występują u uczniów **Centrum dla Niewidomych i Słabowidzących** na **poziomie słabym lub bardzo słabym**.

W tym opracowaniu grupy badanych uczniów zostaną podzielone według wieku, zatem najpierw zostaną przedstawieni uczniowie **Szkoły Przystosowanej do Pracy**, w tym wszyscy uczniowie w toku nauczania indywidualnego, następnie zaś grupy uczniów **szkół ponadpodstawowych**.

Należy również zaznaczyć, że wszyscy przebadani uczniowie, jako uczniowie Centrum są osobami **o specjalnych potrzebach edukacyjnych**.

W pracy badawczej pod uwagę wzięto przede wszystkim cztery umiejętności podstawowe tj. *czytanie wraz ze zrozumieniem tekstu, rozumowanie matematyczne, wykorzystywanie technologii informacyjno – komunikacyjnych oraz umiejętności społeczne*. Odnośnie badania tzw. umiejętności miękkich (np. samodyscyplina, odporność na stres, komunikatywność, asertywność etc.) w przypadku osób z niepełnosprawnościami, takie badanie musi zakładać pewien rodzaj indywidualizacji ze względu na trudności spowodowane stanem zdrowia czy określonym problemem medycznym. Często są to umiejętności wręcz niemożliwe do zbadania, zatem wiarygodność danych mogłaby zostać tutaj podważona.

Dlatego też wykluczono powyższe umiejętności z procesu badawczego.

W Szkole SPdP w roku szkolnym 2019/2020 edukowało się **34** uczniów.

Poniżej przedstawiono szacunki liczbowe uczniów, u których określona umiejętność podstawowa została oceniona jako słaba albo bardzo słaba.

Czytanie ze zrozumieniem	5	34
Liczenie	10	34
Wykorzystywanie technologii informacyjno – komunikacyjnej	20	34

Umiejętności społeczne	7	34
------------------------	---	----

Z powyższej tabeli wynika, że analizowane podstawowe umiejętności wśród badanych wszystkie są na mniej więcej tym samym poziomie, co oznacza, że wszystkie te kompetencje są słabe lub bardzo słabe, a to zjawisko dotyczy ponad **60%** społeczności szkolnej. Najwięcej problemów uczniowie napotykają podczas nauki czytania ze zrozumieniem - **14,7%**, najlepiej zaś wypada liczenie i podstawowe umiejętności matematyczne, jednak wynik procentowy - **29%** także jest niewysoki.

W szkołach ponadpodstawowych obecnie uczy się **100** uczniów łącznie (**Technikum, Szkoła Branżowa i Studium Policealne**). Tutaj podobnie jak poprzednio badaniom poddane zostały wyłącznie umiejętności podstawowe. Jak poprzednio owe umiejętności są na poziomie słabym lub bardzo słabym.

Czytanie ze zrozumieniem	5	100
Liczenie	26	100
Technologie informatyczne	2	100
Umiejętności społeczne	48	100

Tabela pokazuje, że wśród badanej młodzieży technikum umiejętności podstawowe znajdują się na bardzo zróżnicowanym poziomie. Blisko **50%** całej społeczności szkolnej wykazuje niskie umiejętności społeczne, co jak podkreśliłam wcześniej zwykle wiąże się z problemami zdrowotnymi i trudnościami obiektywnymi, na jakie napotykają osoby ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Najlepiej wśród analizowanych umiejętności wypadły technologie informatyczne, co w przypadku starszych uczniów, na co dzień posługujących się sprzętem komputerowym, dedykowanym osobom z niepełnosprawnością wzrokową, jest zrozumiałe. Równie dobrze oceniono czytanie ze zrozumieniem – tylko **5%** uczniów wykazuje w tej sferze problemy. Jeśli zaś chodzi o podstawowe umiejętności matematyczne – **26%** uczniów słabych w tym zakresie, w wieku starszym, jest wynikiem głęboko niepokojącym i może wskazywać na znaczne problemy w zdawaniu egzaminów państwowych. Należy zaznaczyć, że z powyższej analizy wykluczono osoby całkowicie pozbawione podstawowych technik szkolnych, oraz osobę, która z

powodów zdrowotnych zatrzymała się w swej edukacji, a także uczniów, którzy wymagają innego profilu kształcenia.

Wyniki są ogólnie bardzo niskie, natomiast nie mogą być zaskakujące w szkole o profilu kształcenia specjalnego. Znaczne braki w podstawowych umiejętnościach uczniowie bardzo często przenoszą do ostatnich lat edukacji, pozostając wciąż na tym samym, niewysokim poziomie.

HISZPANIA

Placówka przygotowała ankietę, aby móc dokonać wyboru i weryfikacji uczestników dorosłych o niskim poziomie umiejętności podstawowych. Kryteriami wyboru i oceny były: potrzeby szkoleniowe, potrzeby zdobycia podstawowych umiejętności, motywacja.

Według tych kryteriów **40 osób w wieku 18-65 lat zostało wybranych** do wzięcia udziału w poniższych aktywnościach:

- przygotowanie do uzyskania świadectwa maturalnego;
- szkolenie z obsługi smartfonów i sieci internetowej;
- warsztaty z podstaw języka angielskiego;
- zwiedzanie miasta.

SŁOWENIA

Jako wynik wnikliwego wywiadu i krótkiej ankiety dwie grupy uczestników zostały wybrane: **dorośli ze specjalnymi potrzebami** (edukacja nieformalna) i **dorośli, którzy wrócili do szkoły średniej** (edukacja formalna).

Podstawowe pytania skierowane do grupy fokusowej:

1. Czy uważasz, że dorośli ze specjalnymi potrzebami są wystarczająco zintegrowani w uczeniu się przez całe życie? (nie);
2. Czy uważasz, że nauczyciele są wystarczająco wykwalifikowani? (nie, wybór dokonany został przez specjalistów);
3. Jak się uczysz? (powtórzenie, praktyka, demonstracja, współpraca);
4. Jak zdobyć długotrwałą wiedzę? (zajmuje to zbyt dużo czasu, czasami nigdy się nie wydarza);
5. Które kompetencje są niezbędne do rozwinięcia? (komunikacja, umiejętności społeczne, umiejętności technologiczno - informatyczne, matematyka).

Każdy uczeń wypełnił indywidualną ankietę dotyczącą zdobywania wiedzy, komunikacji, rozwoju umiejętności społecznych, zarządzania czasem, tworzenia harmonogramu zajęć, koncentracji, graficznego opracowania map myśli, umiejętność sporządzania notatki oraz czytania ze zrozumieniem i dokonywania analizy literackiej.

CZĘŚĆ TRZECIA

MAM POMYSŁ

W instytucjach partnerskich, wśród nauczycieli, pedagogów i metodologów zorganizowano sesje burzy mózgów, których celem było stworzenie innowacyjnych technik pracy oraz forum edukacyjnego dla dorosłych z brakiem podstawowych umiejętności czy z niewystarczającym poziomem edukacji. Oferta edukacyjna jest dostosowywana do każdej grupy indywidualnie, jest ona różnorodna i inna dla każdego z krajów partnerskich. Warto zauważyć, że kolejnym krokiem było zastosowanie i wdrożenie innowacji tworzonych przez instytucje. Efekt wyżej wymienionych działań był przedyskutowany podczas spotkania partnerskiego w Słowenii.

POLSKA

Polska grupa nauczycieli stworzyła oraz opracowała dwie innowacyjne metody nauczania osób z niskimi kompetencjami i były one z powodzeniem zastosowane w grupie badawczej. Po kilku miesiącach od ich wprowadzenia można było zauważyć ich wysoką skuteczność, a także udane próby zaimplementowania ich wśród innych uczniów ośrodka.

Zazwyczaj wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w szkole wymaga stworzenia grupy studentów współpracujących ze sobą – jest to wiodąca tendencja w działalności pedagogicznej i edukacyjnej w Europie oraz na świecie. **Wbrew tym trendom**, ale w oparciu o bogate, ponad 70-letnie doświadczenie i pracę z uczniami niepełnosprawnymi w **Centrum dla Niewidomych i Słabowidzących** wprowadziliśmy oraz stale doskonalimy metody oparte na wcześniej wspomnianej **indywidualizacji zajęć**. Są one przede wszystkim odpowiedzią na różnorodne potrzeby, możliwości percepcyjne, cechy osobowości i uwarunkowania psychofizyczne każdego ucznia. Ponadto wykluczają sytuację wycofania, lub poczucia porażki przez ucznia w obliczu rywalizacji, co w przypadku pełnosprawnych uczniów jest zazwyczaj silnie motywujące.

Tyflopedagodzy pracujący w Centrum, mają na uwadze rozwój swoich uczniów, wprowadzając szereg innowacyjnych rozwiązań zgodnie z zasadą OECD - *praktyka pedagogiczna zawsze musi być innowacyjna* – przy czym działania te dotyczą wprowadzenia zarówno zupełnie nowych metod, jak i przekształcania już istniejących sposobów pracy z uczniem.

Mając na uwadze indywidualne cechy naszych podopiecznych **nauczyciele zaproponowali adaptację praktyki znanej, ale opartej na nowym pomysle.**

Nazwano tę innowację **3RE:1 (potocznie nazywając ją 3 do 1)**.

Już sama nazwa zawiera w sobie najważniejsze założenia – skupiające się na trzech najważniejszych poziomach pracy z niepełnosprawnym uczniem, które jednocześnie są odpowiedzią na jego potrzeby edukacyjne i ogólny rozwój.

- **rozpoznanie**
- **reedukacja**
- **rehabilitacja**

W innowacji edukatorzy zastosowali kilka stosunkowo nowych metod - One-to-one, Action-Learning, Coaching oraz Mindfulness. Z ich obserwacji jasno wynika, iż metody te najlepiej odpowiadają na potrzeby uczniów – aktywizują ich, prowokują do samodzielnego szukania rozwiązań – w konsekwencji mają pozytywny wpływ na tempo ich rozwoju.

Innowacja ta i stosowane w niej metody nakierowane są na wspomnianą indywidualizację pracy z uczniem. Gwarantuje ona bliższy kontakt podopiecznego z jego nauczycielem (co nie jest możliwe w pracy z grupą uczniów), nauczyciel ma możliwość skupienia większej uwagi na wszystkich elementach procesu edukacyjnego. Oczywiście metody pedagogiczne często muszą być dostosowywane i rozwijane zgodnie z potrzebami uczniów – dlatego wymagają od nauczyciela ciągłego samokształcenia oraz pogłębiania swojej wiedzy. Jest to również obszar pracy pedagogicznej, gdzie **doświadczenie i intuicja** nauczyciela są niezbędne nie mniej niż profesjonalnie nabyta wiedza.

Te trzy elementy metody uzupełniają się:

-**ROZPOZNANIE** obejmuje kompleksową diagnozę stanu zdrowia, sytuacji rodzinnej i szkolnej ucznia. Narzędziem wykorzystywanym w tych obszarach są **Indywidualne**

Programy Edukacyjno-Terapeutyczne które nauczyciele Centrum opracowują **odrębnie dla każdego ucznia** (IPET jest rozwiązaniem stosowanym z mocy prawa na terenie całego kraju). Na podstawie zebranych danych, nauczyciel może planować zajęcia oraz monitorować postępy ucznia a także wprowadzać odpowiednie rozwiązania w przypadku trudnej sytuacji, m.in. rozważenie zmiany kierunku kształcenia lub zwrócenie się o pomoc do odpowiednich podmiotów (ośrodki pomocy społecznej, sąd rodzinny itp.) W rozpoznawaniu i późniejszym rozwiązywaniu sytuacji trudnych wychowawczo ważną rolę odgrywa współpraca z rodzicami lub opiekunami prawnymi (należy pamiętać, że większość uczniów w trakcie roku szkolnego znajduje się pod opieką wychowawców w internacie działającym w Centrum) oraz aktualny przepływ informacji pomiędzy nauczycielami, psychologiem, terapeutami i doradcą zawodowym;

- **REEDUKACJA** (re-learning) jest bardzo dobrym przykładem tego, jak dostosowywać tempo pracy do możliwości osób niepełnosprawnych, obejmuje pomoc w przyswajaniu treści nauczania oraz utrwalaniu nabytej wiedzy i umiejętności- ale poza planem lekcji. W dużej mierze proces reedukacji odbywa się przy udziale wychowawców w internacie- wychowawcy bowiem pracują z uczniami poza szkolnymi zajęciami często pełniąc rolę rodziców;

- **REHABILITACJA** (usprawnianie) to oczywiście działania mające na celu przywrócenie osobie niepełnosprawnej pełnej sprawności fizycznej i psychicznej oraz związanej w każdym aspekcie z funkcjonowaniem społecznym.

To syntetyczne i całościowe podejście do ucznia - gdzie **podopieczny** stawiany jest jako **cel działań edukacyjnych** jako jednostka, a nie jako część grupy – może doskonalić kompetencje w znacznie bardziej efektywny niż w zwykły sposób praktykowania edukacji.

 Erasmus+

EDU +
preventing and
improving basic
competencies

Pedagogical innovation
based on the
individualisation of classes.

3 RE -2 -1

- 3 RE
- we propose to adapt the practice
- well-known to teachers - but based
- on a new idea

3RE:1

Typhlo - pedagogues working at the Center, considering the development of their students, introduce a number of innovative solutions in line with the OECD expert principle - pedagogical practice always needs to be innovative - wherein these activities concern the introduction of both - completely new methods and ways of working with the student and the transformation of existing ones.

RECOGNITION

3RE:1

In our innovation, we use several relatively new methods, among others One-to-One, Action-Learning, Coaching and Mindfulness. Our observations show that these methods best meet the needs of our students - activate them, provoke independent search for solutions - and consequently have a positive impact on their development process and even its pace.

The innovation itself and the methods used within it are directed towards the mentioned individualization of work with the student. It results in closer contact between the student and his teacher (which is not possible working with a group of students), the teacher has the opportunity to focus more attention on all elements of the educational process. This is very important. Of course, pedagogical methods often have to be adapted and developed in following students' needs - and therefore require the teacher to constantly self-educate and deepen his own knowledge. It is also the area of pedagogical work where the teacher's experience and intuition are necessary no less than professionally founded knowledge.

We called this innovation 3RE. 1. Already its name contains the most important assumptions - focusing on the three most important levels of work with a disabled student, which are also a response to his / her educational needs and general development:

- recognition (reconnoitering)
- re-education
- rehabilitation

3RE:1

we use several relatively new methods, among others One-to-One, Action-Learning, Coaching and Mindfulness. Our observations show that these methods best meet the needs of our students - activate them, provoke independent search for solutions - and consequently have a positive impact on their development process even its pace.

RECOGNITION

includes a comprehensive diagnosis of the health, the family and school situation of pupil. The tool used for this areas among the others is Individual Education and Therapy Programs, which the Center's teachers develops separately for each student (IPET is a solution applied nationwide by law).

On the basis of the data collected there, the teacher can plan and monitor the student's progress as well as introduce appropriate solutions in the event of a difficult situation, e.g. considering changing the direction of education or asking for help to appropriate entities (social assistance centers, family court, etc.).

In the recognition and subsequent resolution of difficult situations, cooperation with parents or legal guardians plays an important role (it should be remembered that most students during the school year are under the care of educators in a boarding school operating in the Center) and the current flow of information between teachers, educator, psychologist, therapists and a career advisor;

RE-EDUCATION

is a very good example of how to adapt the pace of work to the capabilities of people with disabilities, which includes help in the acquisition of teaching content, consolidation of acquired knowledge and skills - but off the school timetable. To a large extent, the re-education process takes place with the participation of educators in the boarding school - because educators work with students outside school activities often fulfilling the role of parents or legal guardians;

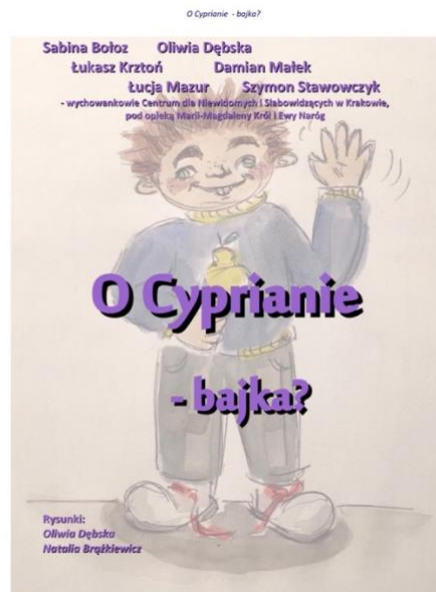
REHABILITATION

obviously means actions aimed at restoring the disabled person to full physical and mental fitness as well as related to social functioning in every aspect.

Kolejną metodą nauczania w celu podniesienia podstawowych kompetencji w obrębie umiejętności pisowni zgodnie z zasadami gramatyki i składni oraz czytania ze zrozumieniem była metoda pisania opowiadania w sposób cyfrowy. Ten rodzaj pracy został niejako wymuszony przez pandemię, która w pewnym momencie spowodowała konieczność pozostania w domu i podjęcia nauczania oraz uczenia się na odległość. Grupie badawczej zaproponowano zupełnie nowe działanie, opracowane specjalnie dla nich i dostosowane do nowych warunków. Zadaniem uczniów było wspólne stworzenie opowieści literackiej- bajki o przygodach ich rówieśnika. Każdy z uczniów miał za zadanie stworzyć jedno zdanie w trakcie określonego czasu i przekazać je pozostałym. Z tego powodu wszyscy musieli być równie aktywnie zaangażowani w zadanie, ponieważ wykluczenie jednej osoby mogło przerwać czynność oraz uniemożliwić jej kontynuowanie. Uczniowie musieli utrzymywać ze sobą kontakt i współpracować, dlatego zaczęli się wzajemnie motywować. Szybko okazało się że pewnego rodzaju przymus został zastąpiony prawdziwą chęcią współpracy i pasją tworzenia. Metoda ta przede wszystkim pozwala podnieść poziom motywacji, poprawić umiejętność współpracy, rozbudzić kreatywność, podnieść poziom wypowiedzi pisemnych i ustnych oraz odkryć nowe pasje oraz talenty uczniów. Bajka stworzona na podstawie zaproponowanej metody zdobyła główne nagrody na ogólnopolskim festiwalu twórczości artystycznej, zapewniła też uczniom ważne poczucie sukcesu oraz własnej wartości, co jest atutem nie do podważenia. Należy podkreślić że metoda ta może być stosowana w różnych grupach wiekowych u uczniów o różnych możliwościach edukacyjnych, oczywiście w tym wypadku powinna być odpowiednio modyfikowana i dostosowywana do ich indywidualnych umiejętności.

HISZPANIA

Zgodnie z planem uczenia się przez całe życie każdy moment w życiu człowieka jest odpowiedni na podjęcie nauki. Według hiszpańskiego zespołu nauczycieli jest to zalecane jako podstawowy cel poprawy możliwości i jakości kształcenia ludzi, bez ograniczeń wiekowych. Ich innowacje pedagogiczne obejmują pracę grupową i indywidualną. Obydwa sposoby pracy są tak samo ważne ponieważ zwiększają poczucie własnej wartości oraz zapewniają przestrzeń do uczenia się i współistnienia, gdzie umiejętności społeczne i indywidualne każdego uczestnika są wykorzystywane w taki sposób aby z powodzeniem osiągnąć wspólny cel. Pierwszą innowacją była innowacja zachęcająca do czytania. Inteligencja ludzka zaczyna się rozwijać, kiedy człowiek jest w stanie opisać oraz wyjaśnić słowami to, co postrzega za pomocą zmysłów, kiedy umie rozumować, argumentować i decydować. Z tego powodu stowarzyszenie Gandalf kładzie duży nacisk na innowacyjność w obszarze kompetencji czytania ze zrozumieniem. Zachęcanie do czytania ma na celu skłonić czytelnika do przeczytania tekstu oraz do jego interpretacji za pomocą strategii, które zbliżają i uczestników i edukatora. Ważne jest, aby uczniowie traktowali zajęcia bardziej jako grę niż rutynowe działanie pedagogiczne, dlatego fundamentalne jest stosowanie strategii uwzględniających cechy gry, stąd pomysł czytania grupowego. Należy również uwzględnić przestrzeń w której prowadzone są powyższe działania, a więc miejsca

najbardziej na co dzień wykorzystywane, takie jak korytarze czy wejścia.

Innowacje ICT. Nie ulega wątpliwości, że technologie informacyjno-komunikacyjne oferują ogromne możliwości i korzyści, ale czy z tych możliwości korzystają w równym stopniu wszyscy ludzie? Aby odpowiedzieć na to pytanie podjęto działania wykorzystując zarówno potencjał jaki oferują nam te technologie oraz wymagania człowieka. Jednym z obowiązków nauczyciela jest zachęcanie do korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych w konkretnym celu, związanym z życiem zawodowym i pozazawodowym. Z tego powodu integruje się technologie cyfrowe z innymi dziedzinami, takimi jak język, sztuka, zagadnienia społeczne czy matematyka. Narzędzia dostarczane przez ICT (edytory tekstu, edytory graficzne, aplikacje wideo etc.) ułatwiają rozwój umiejętności ustnego, pisemnego, graficznego oraz audiowizualnego sposobu wypowiedzi. Edukacja obejmuje także doskonalenie umiejętności poszukiwania i wykorzystywania potrzebnych informacji.

Trzecią innowacją jest **nauka poza salą klasową**. W tym celu zaproponowano słuchaczom spaceru tematyczne po Madrycie aby dydaktycznie wykorzystać miasto i jego historię. W ten sposób promuje się także dziedzictwo kulturowe, artystyczne i historyczne Hiszpanii oraz szacunek i tolerancję wobec innych kultur. Wykorzystanie miasta jako zasobu dydaktycznego implikuje tworzenie strategii, w których uczniowie są czymś więcej niż tylko widzami ponieważ biorą oni czynny udział w konstruowaniu wiedzy, stają się jej protagonistami. W ten sposób zachęca się uczestników do doskonalenia umiejętności obserwacji oraz rozwija się dojrzałość intelektualną i świadomość społecznej tożsamości. Na zakończenie warsztatów słuchacze zobligowani

zostają do opracowania tematycznej prezentacji, którą przedstawiają na forum publicum. To wymusza na nich konieczność koncentracji, uwagi i zaangażowania. Jako metodę pedagogiczną stosuje się gaming.

Nauka oparta na wyzwaniach (CBL) to metoda, która rozwija kompetencje społeczne i obywatelskie. Trudność aktywności podejmowanych przez słuchaczy zmienia się z biegiem czasu i jest coraz większa. Ich zadaniem jest rozwiązywanie problemów z różnych dziedzin poprzez współdziałanie. Metoda ta obliuguje uczniów do podnoszenia poziomu aktywności, empatii i odpowiedzialności. Wzmocniona zostaje kreatywność, poczucie własnej wartości, krytyczne myślenie oraz akceptacja błędów i niepowodzeń jako integralnej części nauki.

Ostatnią innowacją hiszpańskich nauczycieli jest **rozwój krytycznego myślenia poprzez dyskusję**. Wartości takie jak uczciwość, sprawiedliwość, odpowiedzialność, szacunek oraz solidarność nie są tak istotne jak dawniej, czego powodem jest kryzys gospodarczy. Aby zwrócić uwagę słuchaczy na wymienione wartości zaproponowano metodę edukacyjną wskazującą na podstawy zasad działania krajowej gospodarki, tworząc przestrzeń do refleksji, analizy oraz uzasadnionej debaty, opartej częściowo na kwestionowaniu określonych informacji. Stosuje się tutaj metody oparte na gamingu – *in favour or opposing*.

SŁOWENIA

Piśmiennictwo monetarne, bankomat i A shop to innowacyjne metody, które zakładają przeprowadzenie szeregu warsztatów doskonalących umiejętność rozpoznawania pieniędzy - zarówno monet jak i banknotów oraz samodzielności w codziennym ich użyciu, także przy korzystaniu z bankomatu. **Nauka kolorów w języku niemieckim** to metoda, która podnosi poziom kompetencji w posługiwaniu się językiem obcym do poziomu podstawowego, ale komunikatywnego. **„Poznawanie siebie”** to cykl warsztatów mających na celu poznanie samego siebie, umiejętności, które pozwolą zdefiniować indywidualne aspiracje i plany na przyszłość oraz na budowanie motywacji niezbędnej do osiągnięcia wyznaczonych celów.

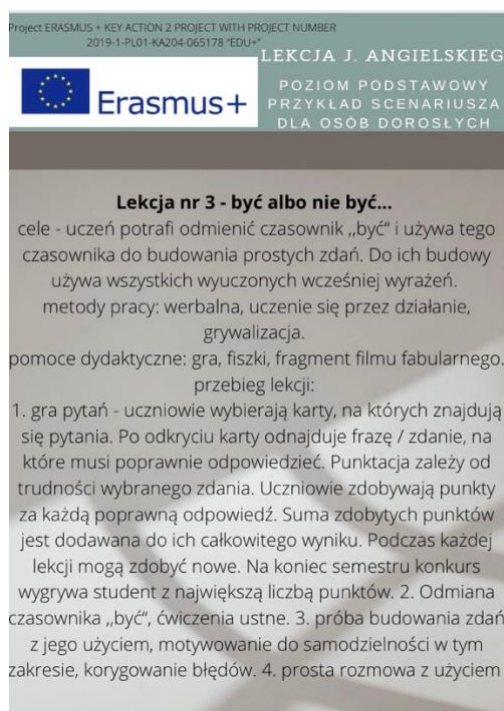
CZĘŚĆ CZWARTA

DZIAŁAM, OCENIAM I AKCEPTUJĘ

Po zaprezentowaniu przez partnerów proponowanych metod działania, każda z organizacji przetestowała techniki, które uznała za najbardziej interesujące lub te, które były zbliżone do założeń dotyczących zdolności percepcyjnych i poznawczych badanej grupy. Kolejnym krokiem była wymiana dobrych praktyk edukacyjnych, innowacyjnych pomysłów i rezultatów wdrożonych aktywności. Efektem tych działań było stworzenie gotowych scenariuszy zajęć, stanowiących doskonały materiał dydaktyczny, który może być wykorzystywany przez wszystkich edukatorów chcących podnosić poziom podstawowych kompetencji swoich uczniów.

POLSKA

Scenariusz nr 1.

Project ERASMUS+ KEY ACTION 2 PROJECT WITH PROJECT NUMBER
2019-1-PL01-KA204-065178 "EDU+"

LEKCJA J. ANGIELSKIEGO
POZIOM PODSTAWOWY
PRZYKŁAD SCENARIUSZA
DLA OSÓB DOROSŁYCH

Lekcja nr 3 - być albo nie być...

cele - uczeń potrafi odmienić czasownik „być” i używa tego czasownika do budowania prostych zdań. Do ich budowy używa wszystkich wyuczonych wcześniej wyrażzeń.

metody pracy: werbalna, uczenie się przez działanie, grywalizacja.

pomoce dydaktyczne: gra, fiszki, fragment filmu fabularnego.

przebieg lekcji:

1. gra pytań - uczniowie wybierają karty, na których znajdują się pytania. Po odkryciu karty odnajduje frazę / zdanie, na które musi poprawnie odpowiedzieć. Punktacja zależy od trudności wybranego zdania. Uczniowie zdobywają punkty za każdą poprawną odpowiedź. Suma zdobytych punktów jest dodawana do ich całkowitego wyniku. Podczas każdej lekcji mogą zdobyć nowe. Na koniec semestru konkurs wygrywa student z największą liczbą punktów. 2. Odmiana czasownika „być”, ćwiczenia ustne. 3. próba budowania zdań z jego użyciem, motywowanie do samodzielności w tym zakresie, korygowanie błędów. 4. prosta rozmowa z użyciem

poznanych czasowników i zwrotów z poprzednich zajęć.
5. prezentacja fragmentu filmu fabularnego w języku oryginalnym - doskonalenie umiejętności aktywnego słuchania. 6. Próba przetłumaczenia dialogów bohaterów filmu. 7. podsumowanie zajęć - miejsce na swobodną wypowiedź uczniów - zachęcanie do dyskusji w języku angielskim (unikanie mówienia w języku ojczystym - jeśli to możliwe)

Erasmus+

Scenariusz nr 2.

Erasmus+

Modul pierwszy

Niewidomym studentom zaproponowano poprawę umiejętności podpisywania się czarnym drukiem. Jest to często wymóg przy podpisywaniu umów, w bankach, urzędach itp., wymagany również od osób z niepełnosprawnością wzroku. Do stopniowego opanowania tej umiejętności wykorzystano szablony tworzone na wypukłym papierze oraz na folii. Uczniowie poznali i przyswoili sobie kształt liter, które składają się na ich indywidualny podpis, poczynawszy od drukowanych liter wielkoformatowych po litery pisane, które można zmieścić w specjalnym szablonie podpisu.

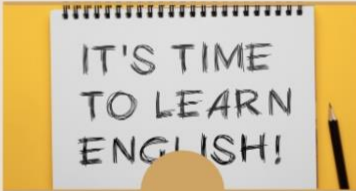
Moduł drugi

Erasmus+

Samodoskonalenie

Uczniom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i niskimi kompetencjami językowymi, którzy planują pracę w wyuczonym zawodzie (masażysta, architekt krajobrazu) niezwykle przydatna może być umiejętność posługiwania się językiem obcym. Mimo, że program nauczania przewiduje kształcenie w tym zakresie, jest on niewystarczający i niezbyt efektywny. Scenariusz przykładowej lekcji znajduje się powyżej.

IT'S TIME
TO LEARN
ENGLISH!

Moduł trzeci

Erasmus+

Media społecznościowe - jakimi rodzajami zwierząt są? (minimum 4x45 minut)

Program nauczania rozwija następujące kompetencje:

1. Komunikacja w języku ojczystym.
2. Komunikacja w językach obcych (głównie angielski).
3. Kompetencje informatyczne: sprawne i krytyczne korzystanie ze społecznych technologii informacyjnych.
4. Wiedza jak się uczyć.
5. Kompetencje społeczne i obywatelskie.
6. Świadomość kulturowa.

Erasmus+

English language

Hello! Hi!

How are you? Goodbye!

Scenariusz nr 3.

Główne kwestie:

1. Media społecznościowe, ich rodzaje, metody pozyskiwania, przetwarzania i prezentacji.
2. Informacje na przykładzie najbardziej popularnych i mających największy wpływ.
3. Zjawiska z nimi związane (np. sztuczny tłum, transmisje na żywo, rozprzestrzenianie treści w internecie itp.)
4. Krytyczna ocena treści dostarczanych przez media społecznościowe.
5. Niektóre praktyki gromadzenia i przetwarzania informacji w mediach.
6. Przykłady wpływu mediów społecznościowych na funkcjonowanie społeczeństw.
7. Kreatywne wykorzystanie mediów do dzielenia się treścią i konstruktywny wkład w funkcjonowanie społeczeństwa informacyjnego.

Opis realizacji programu:
Przed zajęciami nauczyciel powinien opracować:

- a) Podstawowe informacje o funkcjonowaniu społeczeństwa informacyjnego i mediów społecznościowych, charakterystyce ich poszczególnych przykładów oraz sposobach przetwarzania informacji.
- b) Przykłady najbardziej wpływowych mediów społecznościowych, w tym zmiany w charakterystyce użytkowników oraz zawartość.
- c) Przykłady wpływu mediów społecznościowych na funkcjonowanie społeczeństw (np. wpływ tych mediów na wybory prezydenckie w USA w 2016 r.)
- d) Przykłady różnych praktyk zarządzania i przetwarzania informacji przez media społecznościowe.

Dlatego zaoferowano uczniom dodatkowe zajęcia doskonalące znajomość języka angielskiego na poziomie podstawowym. Nauczyciel unika standardowych metod pedagogicznych, proponując w zamian elementy grywalizacji. Na regularnych zajęciach odbywają się nie tylko rozmowy o konkretnych sytuacjach związanych z wymaganiami zawodu, ale przede wszystkim wykorzystywane są gry - a kuku, tabu itp. oraz konkursy punktowane. Pod koniec semestru zostanie wyłoniony zwycięzca konkursu językowego. Taka propozycja zajęć została wysoko oceniona przez uczestników warsztatów, których mobilizuje nie tylko chęć podnoszenia własnych kompetencji i kwalifikacji, ale także elementy rywalizacji.

metody pedagogiczne:
Interaktywny mini-wykład, praca indywidualna lub w małych grupach, pytania i odpowiedzi, burza mózgów.
narzędzia dydaktyczne:
Stacje komputerowe, laptopy (oparte na systemach operacyjnych Windows lub Linux) z dostępem do Internetu, wyposażone w przeglądarki internetowe (Mozilla Firefox, Google Chrome, Microsoft Edge lub analogiczne) oraz programy czytające dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością wzroku (JAWS, SIRI, NVDA, szkło powiększające i czytnik ekranu SuperNova)

Korzyści z programu dla uczestników:

1. Znaczące pogłębienie kompetencji społecznych i obywatelskich.
2. Poszerzenie świadomości kulturowej oraz wyrażania się.
3. Wiedza o funkcjonowaniu mediów społecznościowych, w jaki sposób pozyskują przetwarzanie i zamieszczanie informacji.
4. Umiejętność krytycznej oceny treści dostarczanych przez media społecznościowe.
5. Poszerzenie umiejętności korzystania z mediów społecznościowych.

Kroki:

- 1) Zapoznanie uczestników z mediami społecznościowymi, zasadami ich działania, charakterystyką i zjawiskami kulturowymi z nimi związanymi (sztuczny tłum zwołany przez Internet, rozprzestrzenianie się treści w internecie, post, transmisja na żywo itp.)
- 2) Świadomość roli informacji personalizowanych i możliwości ich oddziaływania.
- 3) Charakterystyka treści dostarczanych przez poszczególne media.
- 4) Rozwijanie umiejętności krytycznego pozyskiwania informacji z mediów społecznościowych.
- 5) Rozwijanie umiejętności kreatywnego udostępniania treści za pomocą mediów społecznościowych.

HISZPANIA

Scenariusz nr 1.

 <p>Erasmus+ 2019-1-PL01-KA204-065178</p> <p>EDU+</p> <p>Wspólne czytanie</p> <p>Wprowadzamy tę metodę w grupach osób dorosłych o niskim poziomie wykształcenia, które mają silną motywację do uczenia się, ale wymagają nieakademickiego podejścia naukowego. W Hiszpanii 36% ludności nigdy nie czyta, stąd narodził się pomysł motywowania do sięgania po lekturę. Czytanie w grupie sprzyja koncentracji i empatii, zapobiega degeneracji poznawczej, a nawet może zagwarantować sukces zawodowy. To tylko niektóre z ukrytych korzyści płynących z czytania. Zrozumienie tekstu literackiego może być bardziej intensywną i złożoną czynnością, jeśli towarzyszy temu dyskusja i wymiana poglądów.</p> <p>Rodzaj aktywności: Grupowa</p> <p>Rozwinięte umiejętności: Komunikacja językowa, świadomość społeczna</p>	 <p>Erasmus+</p> <p>EDU+</p> <p>Metoda pracy:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wspólne czytanie z okazji Światowego Dnia Książki – reportaż z wydarzenia. 2. Każdy uczestnik czyta na głos część wybranej książki. 3. Reszta uczestników aktywnie słucha i kontynuuje czytanie, gdy nadejdzie ich kolej. 4. Na koniec grupa omawia tekst i dzieli się tym, co autor chce nam przekazać. <p>Materiały dydaktyczne: Książki napisane przez dwie hiszpańskie pisarki - Carmen Laforet i Emilię Pardo Bazán, odpowiednio w stulecie narodzin Laforet i śmierci Bazán.</p> <p>Scenariusz nr 2.</p>
--	---

Scenariusz nr 2.

Erasmus+
2019-1-PL01-KA204-065178

EDU+

Jesteśmy projektantami

Rodzaj aktywności: Indywidualne / Grupowe.

Rozwinięte umiejętności: Komunikacja językowa / Umiejętności technologiczno-informacyjne.

Metoda pracy: projektowanie plakatu, tworzenie raportu, analiza badań.

Materiały dydaktyczne: Papiery, ołówki, komputery i telefony komórkowe.

Opis grupy: ludzie dorośli ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, o niskim poziomie kompetencji podstawowych.

Scenariusz nr 3.

Erasmus+ E D U +
2019-1-PL01-KA204-065178

Prezentacje interaktywne wymuszają na uczestnikach zaangażowanie w miejsce biernego słuchania, a więc aktywizują ich.

Prezentacja multimedialna

Rodzaj aktywności: Indywidualna/Grupowa.

Rozwinięte umiejętności: świadomość społeczna i obywatelska/umiejętności technologiczno-informacyjne.

Metoda pracy: W pierwszej kolejności uczestnicy wybrali temat, związany z konkretnym miejscem, postacią lub zagadnieniem społecznym. Następnie uczestnicy musieli znaleźć przydatne informacje i opracować krótki scenariusz, który pomoże im zdefiniować ideę, którą chcą przekazać. Następnym krokiem było nagrywanie obrazu, dźwięku i komentarzy, które tworzyły film trwający dłużej niż sześć minut.

Czas trwania: Jeden miesiąc.

Cele: Nauka komunikacji wizualnej połączonej z odpowiedzialnością, wiedzą, kreatywnością i inicjatywą.

Wyniki: Film jako produkt końcowy.

Rozpowszechnianie: <https://www.facebook.com/ASOCCGANDALE/photos/pcb.4031182750304278/4031182346/970985>
<https://www.facebook.com/watch/?v=3482112758553133>

Erasmus+

Materiały dydaktyczne: Komputery i oprogramowanie Canva.

Grupa: Kobiety powyżej 50 roku życia, o niskim poziomie kompetencji podstawowych i niepełnych kwalifikacjach zawodowych.

Czas trwania: Trzy tygodnie.

Cele: Umiejętność tworzenia prezentacji i nauka korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Rozpowszechnianie:
<https://www.facebook.com/104558894404099/videos/512512763102722>

Scenariusz nr 4.

Erasmus+ E D U +
2019-1-PL01-KA204-065178

Słowa płynące prosto z ust

Scenariusz wdrażany w grupie kobiet, które zaczynają odczuwać związane z wiekiem problemy z opanowywaniem określonych umiejętności i zdobywaniem wiedzy. Rozwijana jest zatem pamięć semantyczna, związana z pojęciami dzięki którym można zrozumieć otaczający świat. Zastosowano metodę grywalizacji, która wzmaga kreatywność i stymuluje rozwój ogólny.

Rodzaj aktywności: Indywidualna / Grupowa.

Rozwinięte umiejętności: Świadomość kulturowa, ekspresja.

Metoda: Uczestnicy musieli samodzielnie zredagować tekst, który anonimowo został zaprezentowany przed pozostałymi. Zadaniem grupy było wskazanie autora tekstu.

Materiały dydaktyczne: Papier, ołówek i komputery.

Opis grupy: 12 kobiet w wieku powyżej 55 lat, o niskich kwalifikacjach i niewysokim poziomie kompetencji podstawowych.

Czas trwania: Dwa tygodnie

Cele: Nauka aktywnego słuchania i mówienia

Scenariusz nr 5.

Erasmus+ EDU+
2019-1-PL01-KA204-065178

Odkrywam moje miasto

Edukacja poza środowiskiem szkolnym pozwala czerpać przyjemność z nauki, lepiej poznać swoje miasto, jego historię i przyszłość, dziedzictwo artystyczne, literackie i gastronomiczne.

Rodzaj aktywności: Grupowa

Rozwinięte umiejętności: Kompetencje społeczne i obywatelskie, technologie informacyjno-komunikacyjne, świadomość i ekspresja kulturowa, kompetencje i umiejętności matematyczne.

Metoda: Grupa podróżowała po mieście z towarzyszeniem przewodnika. Wcześniej uczestnicy musieli poszukać informacji o odwiedzanych miejscach oraz uzyskać informacje od przewodnika.

Materiały dydaktyczne: Książki, sieci społecznościowe, Internet, przestrzeń publiczna i transport publiczny.

Opis grupy: Metoda ta została wprowadzona we wszystkich grupach projektowych (po 10-12 osób)

Czas trwania: Raz w miesiącu przez dziesięć miesięcy.

Wyniki: Szkolenie w zakresie badań indywidualnych i zbiorowych, znajomość środowiska miejskiego, rozpowszechnianie wiedzy wśród krewnych i przyjaciół.

Scenariusz nr 6.

Erasmus+ EDU+
2019-1-PL01-KA204-065178

Zajęcia zostały przygotowane na czas izolacji, aby wspomóc zdrowie psychiczne, samopoczucie emocjonalne oraz gotowość do nauki. Wyznaczone cele uczestnicy osiągnęli poprzez realizację planu działania oraz współpracę z nauczycielami i wykorzystywaniem swoich umiejętności w praktyce.

Rodzaj aktywności: Grupowa/Indywidualna.

Rozwinięte umiejętności: Nauka uczenia się i umiejętności matematyczne.

Metoda: Co tydzień nauczyciel proponuje nową aktywność, tematycznie dobraną do możliwości percepcyjnych uczestników.

Materiały dydaktyczne: Kilka wybranych zgodnie z każdą aktywnością.

Opis grupy: Czynność ta została wykonana przez wszystkie grupy projektowe.

Czas trwania: Raz w tygodniu.

Scenariusz nr 7.

Erasmus+ E D U +
2019-1-PL01-KA204-065178

35% Hiszpanów przyznaje, że nie ma podstawowych umiejętności niezbędnych do zarządzania swoim finansami. W połączeniu z ogólną sytuacją ekonomiczną, spowodowaną pandemią COVID-19 nastąpił znaczny spadek bezpieczeństwa majątkowego obywateli Hiszpanii. W obliczu tej sytuacji nauczyciele postanowili zorganizować warsztaty tematycznie związane z zagadnieniami ekonomii i gospodarki, zwłaszcza tymi odnoszącymi się do produkcji, dystrybucji i konsumpcji.

Rodzaj aktywności: Grupowa.

Rozwinięte umiejętności: Umiejętności matematyczne/Komunikacja językowa/ Zdolności społeczne i obywatelskie.

Metoda: Uczestnicy sami zaproponowali tematy do opracowania przez nauczycieli, po czym nastąpiła debata.

Materiały dydaktyczne: Książki, gazety, odgrywanie ról.

Opis grupy: Grupa 10 uczestników z niepełnym wykształceniem, w wieku od 40 do 55 lat.

Czas trwania: Raz w tygodniu od października do czerwca 2021.

Scenariusz nr 8.

Erasmus+ E D U +
2019-1-PL01-KA204-065178

Widzę i czytam Ciebie

Nauczyciele świadomi wagi czytelnictwa w społeczeństwie postanowili przybliżyć lekturę uczestnikom. Każdy kwartał poświęcony jest innemu tematowi (środowisko, historia, feminizm i in.) Wydłużono czas wypożyczenia książek aby zapobiec ewentualnej presji czasu. W ten sposób zwiększono korzystanie z zasobów bibliotecznych o 50%.

Rodzaj aktywności: Indywidualna.

Umiejętności rozwinięte: Komunikacja językowa/Ekspresja kulturowa.

Metoda: Motywem przewodnim warsztatów była odpowiedź na pytanie: „Co zrobić aby otworzyć dla wszystkich drzwi biblioteki?” Umieszczono zatem książki ze zbiorów w częściach wspólnych stowarzyszenia, w ten sposób czyniąc je bardziej dostępnymi.

Materiały dydaktyczne: Książki, plakaty i artykuły papiernicze.

Opis grupy: Aktywność została zrealizowana w każdej grupie wchodzącej w skład stowarzyszenia.

Czas trwania: Kwartalny.

Cele: Zachęcanie do nawyków związanych z systematycznym czytaniem oraz wiedza w jaki sposób wybrać książkę, przeczytać i zwrócić ją.

Rozpowszechnianie:
<https://www.facebook.com/ASOCCGANDALF/photos/a.915925411830043/4489605074462041/>

Scenariusz nr 9.

Wielu uczestników obawia się, że padnie ofiarą cyberataków, niektórzy już doświadczyli oszustwa internetowego. Wdrażanie BEZPIECZEŃSTWA TECHNOLOGII INFORMACYJNO-KOMUNIKACYJNYCH jest nieodzowna w przypadku korzystania z bankowości i sprzedaży przez Internet. Temat ten jest o tyle istotny, że wciąż brak jest zaufania do usług świadczonych drogą elektroniczną. Główną ideą tego działania jest zdobycie przez uczestników niezbędnej wiedzy i umiejętności, aby móc identyfikować potencjalne zagrożenia płynące z korzystania z Internetu, a także móc się przed nimi chronić.

Rodzaj aktywności: Indywidualna.

Rozwinięte umiejętności: Umiejętności technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Metoda: Zajęcia praktyczne i pokaz slajdów.

Materiały dydaktyczne: Komputer, urządzenia mobilne.

Opis grupy: Grupa kobiet o niewielkich kwalifikacjach, powyżej 55 roku życia. Nie chcą być uzależnione od swoich dzieci w przeprowadzaniu procedur korzystania z Internetu.

Czas trwania: Raz w tygodniu od marca do czerwca 2021.

SŁOWENIA

Scenariusz nr 1.

POZNAJĄC SIEBIE: MOJE WARTOŚCI, MÓJ CHARAKTER, MOJ ŻYCZENIA

Czas: 2h

Cele:

1. Aby zwiększyć swoją zdolność do pełnej samoświadomości, przezwyciężania lęków i niepewności oraz rozwijania się we wszelkich kierunkach.
2. Aby zwiększyć swoją wiedzę i świadomość kompetencji emocjonalnych oraz inteligencji emocjonalnej w miejscu nauki/pracy.
3. Rozwijać umiejętności interpersonalne.
4. Zdobycie kompetencji i pewności siebie.

Metody pracy: dyskusja, zajęcia praktyczne, praca w parach.

Pomoc dydaktyczna: ankieta, fiszki.

Przebieg lekcji:

Uczestnicy siedzą w kręgu, a nauczyciel pokazuje im fiszki z różnymi motywami. Każdy uczeń wybiera kartę z ulubionym motywem, a następnie wyjaśnia swój wybór. Następnie uczniowie dobierają się w pary i uzupełniają zdania: Lubię... Wierzę... Nie lubię...

Następnie tworzona jest mapa kariery podzielona na trzy części przeznaczonych kolejno na doświadczenia zawodowe mające miejsce w przeszłości, teraźniejszości i przyszłości. Praca odbywa się w trzy osobowych zespołach, przy czym każdy uczestnik zobligowany jest do przygotowywania mapy samodzielnie i zaprezentowania jej pozostałym członkom zespołu oraz wysłuchuje ich propozycji i przemyśleń związanych z planami zawodowymi.

Scenariusz nr 2.

MOJA ŚCIEŻKA KARIERY

Czas: 2h.

Cele:

1. Zwiększenie świadomości swoich mocnych stron, umiejętności i zainteresowań, związanych z karierą zawodową.
2. Zwiększenie świadomości indywidualnych możliwości edukacyjnych.
3. Aby móc zaplanować możliwe ścieżki kariery.
4. Umiejętność dokonywania odpowiednich wyborów zawodowych.

Metody pracy: dyskusja, praktyka, praca w parach.
Pomoce dydaktyczne: ankieta, papier, długopisy, kolorowe długopisy, markery.

Przebieg zajęć:

Uczestnicy siedzą w kręgu, a nauczyciel zachęca ich do odpowiedzi na pytanie: Kim chciałeś zostać jako dziecko? Kim zostałeś kiedy dorosłeś i dlaczego?

Po dyskusji edukator rozdaje uczestnikom papier do pisania, który dzieli go na trzy równe części.

Praca domowa przed warsztatami:

Część 1: Przygotuj grafik swoich zajęć (przynajmniej na dwa dni).

Część 2: Wieczorem drugiego dnia zrób plan na następny dzień, ustal priorytety, jednym z nich musi być nauka. Kontynuuj planowanie przez kolejne dni.

Uczestnicy dzielą się swoim doświadczeniem związanym z marnowaniem czasu oraz sposobami na jego zarządzanie. Następnie indywidualnie przygotowują harmonogram swoich zajęć na tydzień. Uwzględniają przy tym najważniejsze wydarzenia i czas ich trwania, zajęcia szkolne i pozaszkolne oraz ustalają priorytety zadań do wykonania – „A” jako najwyższy, „C” jako najniższy. Nauczyciel prezentuje różne techniki zarządzania czasem: Kanban Board, Technika Pomodoro, Macierz Eisenhowera.

Po tygodniu uczestnicy musieli podzielić się przemyśleniami nt. osiągnięcia w/w celów.

Scenariusz nr 3.

FINANSE

Czas: 2h

Cele: Uczestnicy będą:

1. Omawiać i konsultować osobiste wybory finansowe.
2. Uczyć się podejmować świadome decyzje finansowe.
3. Zastanawiać się, co to znaczy być odpowiedzialnym finansowo.
4. Diagnozować przeszkody w osiągnięciu celów.

Metody pracy: dyskusja, praktyka, praca w parach, praca w grupach, burza mózgów.

Pomoce dydaktyczne: Notatniki, arkusze aktywności, projektor.

Przebieg lekcji:

Zajęcia rozpoczynają się od analizy ostatnich dużych zakupów, ich rodzaju i decyzji jakie w związku z tym musiały zostać podjęte.

Nauczyciel zaprasza do dyskusji związanej z zastosowaniem odpowiednich strategii podczas robienia zakupów. Podkreślony zostaje fakt, że brak planów zakupowych może doprowadzić do problemów finansowych. W związku z tym zadano pytania czy konsumenci dokonują porównania cen przed zakupem, co to jest odpowiedzialność finansowa i czy potrzebują przedmiotów, które kupują. Nauczyciel przekazuje uczestnikom arkusz roboczy z porównaniem kosztów i korzyści. W następnej kolejności edukator dzieli uczestników na grupy, po czym realizują one scenariusz związany z planowaniem finansowym, przeprowadzają burzę mózgów i analizę informacji. Na zakończenie zajęć prezentują wyniki w wybranej przez siebie formie – pokaz slajdów, plakat.

Scenariusz nr 4.

Monety

Lekcje: 1-2h

Cele:

1. Uczestnik rozróżnia monety.
2. Uczestnik zna rzeczywistą wartość monet.
3. Uczestnik zna pojęcie odpowiedzialności finansowej.

Metody pracy: demonstracja, dyskusja, praktyka.
Pomoce dydaktyczne: monety, sakiewka, komputer.

Przebieg lekcji:

Nauczyciel pokazuje uczestnikom pełną sakiewkę, a uczniowie z zawiązanymi oczami próbują odgadnąć, co w niej jest. Ustalają, że w sakiewce znajdują się monety.

Przebieg lekcji:

Nauczyciel przynosi ilustracje przedstawiające produkty i ich ceny, a uczestnicy próbują je prawidłowo ze sobą połączyć. Następnie odgrywają role (kupujący i sprzedawca), w której wszyscy kupujący otrzymują taką samą kwotę pieniędzy. Idą do sklepu (jednocześnie ćwiczą podstawy komunikacji osobistej), gdzie robią zakupy. Po wydaniu całej sumy rozmawiają o tym, czy zakup był najbardziej rozsądny i jak każdy mógł zaoszczędzić pieniądze, kupując określony produkt. Na koniec oglądają program

telewizyjny: https://www.youtube.com/watch?v=Ppzazi_ePwUG

Scenariusz nr 5.

BANKNOTY

Lekcje: 3-4h.

Cele:

1. Uczestnik rozróżnia banknoty.
2. Uczestnik zna rzeczywistą wartość pojedynczego banknotu.
3. Uczestnik zna pojęcie odpowiedzialności finansowej i świadomego zakupu.

Metody pracy: demonstracja, dyskusja, praktyka.
Pomoce dydaktyczne: banknoty, papier, fiszki, komputer, filmy.

Przebieg lekcji:

Nauczyciel zgina kartkę papieru i zachęca uczestników do zastanowienia się jaki będzie temat zajęć. Następnie prezentuje uczniom różne nominały banknotów (od 5€ do 100€) i prosi o ich rozpoznanie. Nauczyciel układa na stole zdjęcia różnych przedmiotów (telewizor, radio, książka, pluszowa zabawka), a w zamkniętym pudełku umieszcza różne banknoty. Uczestnicy losują banknoty, a później próbują połączyć w pary banknot z przedmiotami na obrazku w odniesieniu do ich ceny. Uczestnicy omawiają wysokość swoich miesięcznych dochodów i wymieniają przedmioty, które kupują za te pieniądze.

https://www.youtube.com/watch?v=_000k3oIB-8

Scenariusz nr 6.

Bankomat

Lekcje: 7-8h.

Cele:

1. Uczestnik wie, jak wybrać pieniądze z bankomatu.
2. Uczestnik jest zaznajomiony z tematem potencjalnych nadużyć na karcie bankowej.

Metody pracy: demonstracja, dyskusja, praktyka.

Pomoce dydaktyczne: banknoty, karta kredytowa

Przebieg lekcji:

Nauczyciel przynosi duże malowane pudełko z napisem bankomat. Następnie ustala z uczestnikami warsztatów czym jest bankomat, gdzie znajduje się najbliższy i w jaki sposób go obsługiwać. Zaznajomiono uczestników z kartą bankową i zwrócono uwagę na konieczność utrzymywania indywidualnego kodu PIN w sekrecie. W praktyce zastosowano użycie karty podczas wypłaty z bankomatu (20€) oraz przeznaczenie tej kwoty na posiłek w kawiarni.

Scenariusz nr 7.

Nauka kolorów w języku niemieckim

Czas: 2h.

Cele:

1. Uczestnicy umieją nazywać kolory w języku niemieckim.

Metody pracy: dyskusja, praktyka, muzykowanie.

Pomoce dydaktyczne: arkusze robocze, kolorowy papier, mała torebka z różnokolorowymi korkami, prezentacja

PowerPoint.

Przebieg lekcji:

Wprowadzenie tematu. Głównym celem tego tygodnia jest nauka słownictwa dotyczącego kolorów, ale słownictwo to zostanie wbudowane w zdania, z których uczestnicy nauczą się również „tak”, „nie”, „i”, „to znaczy”, „to jest to”, „pokaż mi” „mój ulubiony kolor to”. Uczniowie dowiadują się, że będą uczyć się o KOLORACH.

Nauczyciel mówi uczniom, że kolory nazywają się „Die Farben”. Nauczyciel przy pomocy różnokolorowego papieru nazywa kolory, a uczniowie powtarzają ich nazwy.

Następnie ćwiczą słownictwo za pomocą kolorowych losowanych korków i kostki Rubika.

Nauczyciel kontynuuje projekcję i oglądają krótki film o kolorach. <https://www.youtube.com/watch?v=WZl3J3DP2cY>

Nauczyciel rozdaje karty pracy o różnym stopniu trudności.

Uczniowie z niskim poziomem umiejętności pisania oraz objężonymi funkcjami motorycznymi otrzymują arkusz do kolorowania. Uczniowie bez problemów motorycznych otrzymują arkusz z krzyżówką do rozwiązania.

Scenariusz nr 8.

SKLEP

Lekcje: 4-6h.

Cele:

1. Uczestnicy uczą się identyfikować niektóre cele osobiste i finansowe.

2. Uczestnicy znają podstawy ekonomii i potrafią zaplanować rozsądne zakupy.

4. Uczestnicy znają pojęcie odpowiedzialności finansowej.

5. Uczestnicy uczą się planować budżet.

Metody pracy: demonstracja, dyskusja, praktyka.

Pomoce dydaktyczne: banknoty, różne przedmioty, monety, ulotki, komputer, filmy.

